

از مواد آن را تغییر یا مواد یا تبصره جدیدی به آن اضافه یا حذف کنیم، مانند آنچه در سال ۱۳۷۳ در مورد لایحه قانونی استقلال کانون وکلا صورت گرفت و ماده ۸ آن به کیفیتی که امروز وجود دارد، اصلاح شد نه آن که مصوبه سابق را به طور کلی نسخ و مقررات جدیدی را جایگزین آن کنیم.»

هدف از تغییر آیین نامه

در سال ۱۳۸۱ مقام معظم رهبری در اجرای اختیارات مصرح در اصل ۱۱۰ قانون اساسی، سیاست‌های کلی امنیت قضایی را ابلاغ فرمودند که در بند ۱۳ این سیاست‌ها، «تعیین ضوابط اسلامی برای وکالت» ذکر شده است. یکی از برنامه‌های قوه قضاییه در گام دوم انقلاب و برنامه تحول، ضابطه‌مند کردن موضوع وکالت است. همچنین ذیل رأی شماره ۶۶ هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ ۱۳۸۳/۰۲/۲۷ پس از ابطال موادی از آیین‌نامه اجرایی لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری مصوب ۱۳۳۴ بر «ضرورت تدوین آیین‌نامه بر اساس قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت دادگستری مصوب سال ۱۳۶۷» تأکید شده است. اکنون که حدود ۱۶ سال می‌گذرد، هم‌چنان اقدامی از سوی کانون‌های وکلا دیده نمی‌شود.

موافقان، هدف از پیش‌نویس را سالم‌سازی دستگاه قضا و جریان عدالت بیان می‌کنند و تضمین سلامت در امر قضا را مستلزم سلامت قاضی، کارمند، وکیل، کارشناس و ضابط قضایی می‌دانند و می‌گویند برای این کار نیاز به نظارت و شفافیت است. از آنجا که قوانین جدیدی از جمله قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت تصویب شده و همچنین در قانون بودجه سال ۹۹، قوه قضاییه مکلف به ایجاد «سامانه قرارداد الکترونیک تنظیم قرارداد الکترونیکی بین وکیل و موکل» گردیده است مقتضی است آیین‌نامه وکالت متناسب با قوانین جدید و نیازهای روز به‌روزرسانی شود تا به سلامت دستگاه قضایی، شفافیت و نظارت‌پذیری کمک بشود.

تکرار تجربه

در سال ۱۳۸۸ اقدام مشابهی صورت گرفت که در آن آیین‌نامه اجرایی لایحه استقلال وکالت در تاریخ ۱۳۸۸/۳/۲۷ تحت عنوان «اصلاح آیین‌نامه

اجرایی لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری مصوب ۱۳۳۴» به تصویب رئیس وقت قوه قضاییه رسید که البته در آن زمان به دلایلی از جمله اعتراض وکلا و حقوق‌دانان، اجرای این لایحه به دستور رئیس اسبق قوه قضاییه متوقف شد و مدت دستور توقف اجرا شش ماه بود. پس از توقف شش ماهه، دوباره به موجب دو دستور دیگر اجرای آیین‌نامه متوقف گردید.

کدام آیین‌نامه مجرا است؟

نکته‌ای که در اینجا قابل ذکر است این است که آخرین دستور توقف اجرا از سوی رئیس سابق قوه قضاییه که در سال ۱۳۹۰ و آن هم به مدت یک سال صادر شده است و پس از آن دستور توقف اجرایی مشاهده نمی‌شود. آنچه که مشخص است این است که اثر دستور توقف اجرا موقتی بوده و تنها تا پایان مدت تعیین شده معتبر خواهد بود. در این صورت باید نتیجه گرفت که پس از پایان مدت توقف اجرای یک‌ساله و عدم صدور دستور موقت جدید یا عدم اعلام بطلان آیین‌نامه اجرایی توسط قوه قضاییه، این آیین‌نامه دارای اثر بوده و مجرا خواهد بود ولی آنچه که از رویه مشهود است و قابل انتقاد به نظر می‌رسد این است که همچنان بر اساس آیین‌نامه اجرایی مصوب ۱۳۳۴ عمل می‌شود. این در حالی است که در ماده ۹۸ این آیین‌نامه به روشنی ذکر شده است

« موافقان، هدف از پیش‌نویس را سالم‌سازی دستگاه قضا و جریان عدالت بیان می‌کنند و تضمین سلامت در امر قضا را مستلزم سلامت قاضی، کارمند، وکیل، کارشناس و ضابط قضایی می‌دانند و می‌گویند برای این کار نیاز به نظارت و شفافیت است. از آنجا که قوانین جدیدی از جمله قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت تصویب شده و همچنین در قانون بودجه سال ۹۹، قوه قضاییه مکلف به ایجاد «سامانه قرارداد الکترونیک تنظیم قرارداد الکترونیکی بین وکیل و موکل» گردیده است مقتضی است آیین‌نامه وکالت متناسب با قوانین جدید و نیازهای روز به‌روزرسانی شود تا به سلامت دستگاه قضایی، شفافیت و نظارت‌پذیری کمک بشود.»

که با تصویب این آیین‌نامه، آیین‌نامه‌های قبلی ملغی‌الاثری می‌گردد.

رأی دیوان عدالت اداری مبنی بر بطلان آیین‌نامه اجرایی مصوب ۱۳۳۴

در تاریخ ۱۳۹۸/۰۶/۳۰ یکی از شهروندان در ارتباط با ماده ۴۵ آیین‌نامه اجرایی لایحه استقلال کانون وکلای دادگستری مصوب ۱۳۳۴ شکایتی را در دیوان عدالت اداری مطرح کرده مبنی بر اینکه به استناد ماده یک قانون وکالت، برگزاری آزمون و صدور پروانه کارگشایی در اختیار وزارت دادگستری است. هیئت تخصصی دیوان عدالت اداری پس از بررسی، رأی خود را به این شرح اعلام کرد: «نظر به اینکه آیین‌نامه مورد اعتراض به موجب ماده ۹۸ آیین‌نامه اجرایی لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری اصلاحی ۲۷ خرداد سال ۸۸ مصوب رئیس قوه قضاییه لغو شده است و در حال حاضر آیین‌نامه اصلاحی مذکور لازم‌الاجراست، بنابراین با انتفای موضوع موجبی برای رسیدگی وجود ندارد و با استناد به ماده ۸۵ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۹۲، قرار رد درخواست صادر و اعلام می‌شود.» و به این طریق قرار عدم‌استماع دعوا را صادر نمود.

این رأی دیوان دارای اثرات بسیار مهمی خواهد بود به این شرح که: اولاً دیوان عدالت اداری، آیین‌نامه اصلاحی سال ۸۸ را که به صورت موقت اجرای آن متوقف شده بود، لازم‌الاجرا دانسته است. ثانیاً در ماده ۱۷ آیین‌نامه مزبور به صراحت آمده است: «توقیع پروانه وکالت دادگستری به عهده معاون اول قوه قضاییه یا نماینده رسمی رئیس قوه قضاییه است و پروانه پس از انجام تحلیف به کارآموز تحویل داده می‌شود.» در حالی که همچنان توقیع پروانه وکالت دادگستری در انحصار کانون وکلا قرار گرفته است. ثالثاً ماده ۲ آیین‌نامه اصلاحی تأکید دارد: «پذیرش وکیل از طریق برگزاری آزمون کتبی و شفاهی با حضور نماینده یا نمایندگان قوه قضاییه انجام می‌شود. منابع سؤالات امتحانی از دروس حقوقی و فقهی در مقطع کارشناسی خواهد بود که عبارتند از: دروس حقوق تجارت، حقوق جزای عمومی، حقوق جزای اختصاصی، حقوق مدنی، آیین دادرسی مدنی، آیین دادرسی کیفری، امور حسبی، حقوق ثبت و فقه در حد تحریرالوسیله